

DOI 10.31651/2524-2660-2020-3-240-245

ORCID 0000-0002-5378-537X

ПУХАЛЬСЬКА Галина Анатоліївна,

кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри професійної педагогіки та соціально-гуманітарних наук,

Льотна академія Національного авіаційного університету

e-mail: galamarykay72@gmail.com

ORCID 0000-0003-1176-4324

АФТЕНЮК Юлія Василівна,

аспірантка,

Льотна академія Національного авіаційного університету

e-mail: aftenuk13@ukr.net

ORCID 0000-0003-3382-7533

ШУЛЬГА Наталія Володимирівна,

аспірантка,

Льотна академія Національного авіаційного університету

e-mail: shulga.natasha13@gmail.com

УДК 378 : [34 : 808.5] (045)

РИТОРИКА ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ У ГАЛУЗІ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ

Незаперечним є той факт, що риторика в житті юриста є однією із найважливіших складових у його професійній діяльності, а в деяких випадках і визначальним фактором. Отож, ця дисципліна не випадкова серед переліку обов'язкових. Саме риторика сприяє розвитку загальної культуру юриста, надає мовленню оратора таких рис, як правильність, точність, лаконічність.

Якщо розглядати риторіку як науку, то слід зазначити, що вона тісно взаємодіє з психологією, логікою, філософією, мовознавством,

правознавством тощо. Тобто тими науками, які вивчають процес мислення. У своїй професійній діяльності, юристи, використовують ці знання для посилення дії мови на слухача. Звісно, що красива мова була б неможливою без знань лексикології і семасіології.

Окреслюючи необхідність риторики в житті і професійній діяльності майбутніх юристів, варто звернути увагу на те, що сучасне красномовство дозволяє використання не лише лексичної та орфоепічної норми, але і сприяє формуванню навичок правильного викладу матері

алу, думок і суджень майбутнього спеціаліста. Адже унормована, визначена, конкретна і логічна промова вимагає попереднього обдумування, осмислення і правильного викладу. Також необхідно враховувати і той факт, що витонченість і краса промови, безпосередньо пов'язана з процесом осмислення і довготривалою підготовкою.

На наше переконання, інтелігентна людина не може/не має права говорити погано, незрозуміло тощо. Адже це є такою ж непристойністю, як не уміти читати і писати, тому, незалежно від обраного фаху, людина з вищою освітою має у повній мірі володіти мистецтвом риторики.

Отож, можна зробити висновок, що риторика, як наука, на сучасному етапі стає більш актуальною ніж навіть декілька десятків років тому. Суспільство потребує спеціалістів в області юриспруденції, які професійно володіють не тільки знаннями, що стосуються їх фаху, а й мистецтвом слова. Тому можна із впевненістю стверджувати, що вивчення тонкощів ораторського мистецтва є на часі.

Ключові слова: риторика; професійна діяльність; судове засідання; красномовство; юриспруденція; ораторське мистецтво.

Постановка проблеми. Серед вимог до професійної підготовки майбутніх юристів як духовно багатих, всебічно розвинених, ерудованих особистості та недостатнє висвітлення у сучасній лінгводидактиці досліджень, присвячених проблемі риторики в юриспруденції окреслює актуальність проблеми, що висвітлюється в поданій статті.

Якщо розглядати риторику як науку, то слід зазначити, що вона тісно взаємодіє з психологією, логікою, філософією, мовознавством, правознавством тощо. Тобто тими науками, які вивчають процес мислення. У своїй професійній діяльності, юристи, використовують ці знання для посилення дії мови на слухача. Звісно, що красива мова була б неможливою без знань лексикології і семасіології. Точність і логічність мови, як і її комунікативні якості, не можуть бути правильно зрозумілі без умілого використання лексики (значення слів).

Історія риторики як науки і мистецтва, бере свої джерела ще з античних часів. Наприклад, Цицерон, який мав перший досвід оратора у 25 років, був чудовим ритором впродовж усього життя. Більш чим пів сотні текстів його промов збереглися до сьогодні [1].

Ще одним видатним майстром ораторського мистецтва давньої Греції був Аристотель, який вважав, що вона (риторика) має «здатність знаходити можливі способи переконання відносно кожного предмета» [2]. Дуже часто риторичну діяльність намагаються звести тільки до уміння використати стилістичні прийоми. Про це говорить

той факт, що в сучасній мові існує значна кількість синонімів до слова «риторика»: ораторське мистецтво, красномовство, наука про красномовство тощо.

На території Київської Русі одними із найвідоміших ораторів вважаються – митрополит Іларіон та Кирило Туровський (XI ст.). Проповідь, «Слово про закон і благодать» (автор митрополит Іларіон) є однією із тих, що збереглася до сьогодні. Саме в ній окреслено політичну роль Київської Русі на міжнародній арені та акцентовано право давньоруської держави на самостійність [3]. Цей виступ і сьогодні є взірцем міжнародної юриспруденції.

У подальшому, риторика стає одним із обов'язкових предметів, що викладалися у Києво-Могилянській академії починаючи із XVII-XVIII ст.

До XVII ст. в однаковому значенні вживалися слова «риторика», «риторія», «витійство». Пізніше стали вживатися слова «благоречіє», «добрословіє». Великий вклад дослідженням риторики як науки, зроблено впливовим російським педагогом і вченим М.Ф. Кошанским – дослідником риторики першої половини XIX ст., якого сучасники називали «російським Сократом». Йому вдалося дослідити і проаналізувати найбільш відомі російські та європейські надбання з риторики, фундаментом яких стали кращі традиції красномовства минулої. Це був період піднесення риторичної школи у російській імперії. У результаті дослідницької діяльності науковець дійшов висновку: «Є люди, які вважають, що красномовство полягає в гучних словах і виразах і думають, що чим пафосніше, тим, красномовніше» [4].

Якщо проаналізувати дослідження та публікації у яких йдеться про необхідність риторики у професійній діяльності юристів, можна із впевненістю говорити, що серед сучасних вчених є ряд науковців які у своєму доробку мають посібники, статті і студії присвячені даній проблемі. Найбільш актуальними для нас є: навчально-методичний посібник «Ораторське мистецтво» (за редакцією І.М. Плотницької, О.П. Левченко). У якому висвітлено основи і методи володіння ораторським мистецтвом, зроблено акцент на необхідності сучасним державним службовцям, юристам та іншим посадовим особам, включно із представниками місцевого самоврядування дотримуватись навичок красномовства.

У статті А.А. Тарасова і А.Р. Шаріпова «Місце юридичної риторики у кадровому забезпеченні сучасної юриспруденції» з'являються варіанти використання ораторських навичок в юристів, які спеціалізуються кримінальних і цивільних справах.

Поняття риторики, її предмет і наукову методологію, предметно розглянуто у статті В. Швеця «Загальний стан риторики в судочинстві».

Аналіз специфіки і рис, що характеризують мову учасників судового процесу, як однієї із складових частин юридичної риторики ми можемо переглянути у студіях З.Ф. Кудрявцевої, Т.В. Ковальнової, О.А. Бобер, Т.Д. Єгорової, Ю.І. Малик, А.А. Тарасова, А.Р. Шарипова.

Мета статті. Окреслити необхідність відновлення побудови виступів та виголошення промов в юриспруденції на основі такої науки як риторика, оскільки саме зараз виникла нагальна потреба в умінні точно і лаконічно донести до слухача, співрозмовника чи опонента інформацію, аргументи, факти тощо. Адже, саме юристи є тими особистостями, які можуть і повинні самостійно мислити, переконувати, спонукати й скеровувати співгромадян до дій згідно букви закону, а задля цього, мають досконало володіти мистецтвом слова.

Виклад основного матеріалу. Сучасний лінгвістичний словник визначає риторіку як філологічну дисципліну, що вивчає способи побудови художньо виразної мови. Потреба в риторичі як самостійній дисципліні полягає не в навчанні художності мові, а в можливості впливу на аудиторію за допомогою мовних засобів. На сучасному етапі, ми розуміємо риторіку як явище, що синтезує в собі цілий ряд наук та наукових течій. Усі вони спрямовані на розвиток мовної комунікації: педагогіка, соціолінгвістика, психолінгвістика, соціальна й особистісна психологія, методика викладання мови, стилістика, культурологія, культура мовлення, лінгвістика тексту тощо.

Якщо розглянути більш детально процес оволодіння мистецтвом риторики і етапи формування і удосконалення красномовства у студентів юридичних спеціальностей, то, зокрема, перш за все, хочеться звернути увагу, на методи викладання, а відповідно, і вивчення та використання майбутніми служителями Феміди знань із загальної і соціальної психології. До цього спонукає той факт, що саме на заняттях з психології найчастіше розглядаються і аналізуються типи характерів, особливості поведінки, складаються психологічні профілі. Адже саме вона (психологія) дозволяє розрізняти ситуативні методи спілкування. Психологія надає можливість у повній мірі використати мовні засоби як елемент впливу, оскільки саме слово є тим самим інструментом переконання, який повинен бути головним в юриспруденції [5].

Саме психологія розкриває дієвість стандартних мовних зворотів, дозволяє обгру-

нтувати умови і чинники, які надають формам мови виразності, чуттєвості, тобто ті, які унеможливають ці властивості мови у певних ситуаціях – відсутність живого діалогу.

Якщо більш предметно розглянути функціональну складову риторики в житті і діяльності юристів, то слід зазначити, що саме мистецтво володіння красномовством є одним із складових, які формують методологічну культуру мислення і практичної дії юриста, розвивають почуття упевненості в собі, психологічну стійкість, комунікативність та уміння не тільки зрозуміти співрозмовника, а й знайти з ним спільні «точки дотику», розкрити суть описуваних процесів і явищ, точно їх інтерпретувати, доступно, ясно, чітко, емоційно донести до аудиторії [5].

Якнайповніше і усебічно роль красномовства і, звичайно, риторики проявляється під час судових засідань – виступи державного звинувачення, захисту, суддів, свідків, експертів тощо. Отже, мова будь-кого, хто виступає в суді, орієнтована, в першу чергу, на розуміння предмета мови усіма без виключення учасниками процесу. Вона має бути зрозуміла тим, до кого вона звернена, і, найголовніше, тим, хто прийматиме рішення у конкретній судовій справі. Кожне слово юриста, що виступає у ході судового засідання, має бути абсолютно зрозумілим для пересічного слухача, і трактована так, як це хоче донести сам промовець. Більше того, мова юриста повинна бути чіткою, зрозумілою, такою, що однозначно описує подію, явище, процес тощо. Не варто використовувати алегорії. Мистецтво риторики дозволяє не тільки правдиво «зобразити», а й майстерно знівелювати. Отож, можна сміливо говорити, що віртуозне володіння словом є ще одним інструментом впливу на свідомість і світосприйняття, а значить і на прийняття рішення [6].

Таким чином, варто наголосити на такій складовій виступу як доречність. Тобто, промовець-юрист повинен майстерно володіти мистецтвом слова, при цьому, уміти чітко і послідовно висловлювати власну думку. Щоб досягти такого рівня необхідно наполегливо оволодівати знаннями, систематично працювати над самовдосконаленням. Адже у більшості випадків, як уже вище зазначалося, ораторський спіч юриста має бути зрозумілим не тільки його колегам, а й пересічному громадянину. Промовець, у процесі підготовки, так вибудовує свій виступ, використовує такі слова, а у процесі виголошення промови повинен задіяти такий тембр голосу, тон, використати міміку і жести, щоб органи чуття слу-

хачів, їх мислення і уява без утруднень сформувавши такий образ предмета мови, який промовець і мав на меті до них донести. Якщо це станеться, то вони йтимуть за ним і в думках, і в рішеннях. Якщо ж оратор недопрацював, не доклав достатніх зусиль, то слухачі, у тому числі судді та присяжні, опиняться у безвиході або зовсім не зрозуміють основної думки промовця. Іншими словами, оратору необхідно так побудувати свою мову, щоб усі учасники процесу не просто могли зрозуміти його, а й прийняти його точку зору [7]. Добитися такого ефекту юристові звісно допоможе володіння знаннями, уміннями, навичками красномовства.

Вивчення риторики дозволяє студентам і фахівцям в області юриспруденції розвивати у себе такі якості: чистоту і точність слова, формує правильне мислення, уміння застосування на практиці знань, отриманих під час вивчення української літературної мови, особливостей ділового стилю у контексті вивчення юридичних дисциплін.

Більше того, розвиток і формування мистецтва красномовства у майбутніх юристів так необхідного їм для подальшої професійної діяльності, є можливим тільки в процесі вивчення риторики у вищому навчальному закладі. Саме під час лекційних і практичних занять, використовуючи новітні технології, інноваційні методи і методології навчання, які у повній мірі сприяють оволодінню тим багажем знань, який у майбутньому стане невичерпним джерелом для успішної кар'єри [8].

Риторика – це один з небагатьох предметів, що дозволяє майбутнім спеціалістам формувати себе як професійного фахівця вже на стадії навчання. Той факт, що у сучасній юриспруденції звернення до навичок риторики стає необхідністю, свідчить сучасна судова практика. Як не сумно, але форма викладу матеріалів справ у процесі судових засідань, нашими юристами ще, м'яко кажучи, далека від досконалості. Виступи перевантажено професіоналізмами і не завжди є зрозумілими для інших учасників процесу. Представникам Феміди не вистачає мистецтва володіння словом – елементарних знань правил риторики. Її вивчення розкриває перед студентами, майбутніми юристами, необхідність досконало володіти багатством рідної мови, що урізноманітнить їх мовлення величезною кількістю нових слів і їх сенсів, а це, в свою чергу, дозволяють доступно і одночасно чуттєво представити аудиторії (слухачам, учасникам процесу) предмет мови [9].

Значний лексичний запас промовця є необхідною умовою для побудови гарного

виступу чи виголошення промови. Заняття з учбового курсу риторики розвивають у студентів уміння і навички вільного користування усіма сучасними мовними засобами, у тому числі і спеціальними (відповідно до професійної діяльності).

На сьогодні багато суддів, прокурорів, професорів, у яких, апріорі, відповідно до їх професії повинна бути ораторська жилка, не можуть чітко і лаконічно побудувати свій виступ/промову. Часто і серед них трапляються ті, кому важко висловити власну думку, зробити висновки, донести інформацію тощо.

Окреслюючи необхідність риторики в житті і професійній діяльності майбутніх юристів, варто звернути увагу на те, що сучасне красномовство дозволяє використання не лише лексичної та орфоепічної норми, але і сприяє формуванню навичок правильного викладу матеріалу, думок і суджень майбутнього спеціаліста. Адже унормована, визначена, конкретна і логічна промова вимагає попереднього обдумування, осмислення і правильного викладу. Також необхідно враховувати і той факт, що витонченість і краса промови, безпосередньо пов'язана з процесом осмислення і предметною підготовкою. Розвинене, комунікативне мислення є тим фундаментом, на якому тримається вся витонченість красномовства. Без підготовчого процесу, що передуює виголошенню промови будь-який фахівець, у тому числі і юрист, не зможе у повній мірі донести до слухача суть проблеми, виразити у процесі мовлення її значимість, особливість і унікальність. Також, відсутність попереднього осмислення і логічної побудови виступу не сприяє досягненню мети – оволодіння мистецтвом красномовства. Це особливо важливо в умовах, коли здобуті необхідні в юридичній діяльності знання, частенько неможливо відразу ж використати, але вони можуть знадобитися у подальшій професійній діяльності. Процес опанування мистецтвом риторики передбачає обов'язкове вивчення логіки. Усі намагання ігнорувати цю науку, представити її у зайвій і малозначній формі спростовуються за допомогою самої логіки, адже дії її законів невблаганні.

Існує і успішно застосовується ряд різноманітних тренінгів, які є досить корисними і доречними під час вивчення риторики майбутніми юристами. Вони (тренінги) дозволяють їм оволодіти знаннями, що допомагають побудувати промову без розпливчатих фраз, великої кількості вставних речень, непотрібних синонімів які переобтяжують текст і спотворюють зміст. Заповнення в процесі виголошення промови «порожніх місць» непотрібними словами

і звуками-паразитами, може приховати або і спотворити предмет мови і навіть надати йому інший сенс, а це неприпустимо під час промови, особливо в суді [10].

Риторика є необхідним елементом у професійній діяльності юриста ще і тому, що вона формує і розвиває у нього простоту і витонченість мови, в яку вкладена велика сила впливу на свідомість і поведінку слухачів. Звичайно, у повсякденному житті, ми, природно, говоримо звичайними словами. Проте простота красномовства передбачає уміння говорити легко і просто і про складне та важке.

На наше переконання, під час підготовчої роботи над текстами промов в області юриспруденції, та виголошенні таких промов, не варто використовувати елементи іронії, алегорії тощо. Такий ораторський прийом буде зовсім недоречним, наприклад, на судовому засіданні. Адже не варто забувати, а точніше, варто завжди пам'ятати, що існує великий відсоток людей, які не розуміють жартів та не розрізняють такі поняття як гумор, іронія і сарказм.

Звичайно, красномовство в суді вимагає від будь-якого його офіційного учасника досконалого знання законів. Вивчення риторики студентами, використання красномовства юристами в їх практичній діяльності змушує їх не лише до безперервної роботи з текстами законів, але і до проникнення в їх сенс, їх трактування і пояснення. У цілому, знання риторики, володіння юристами її складовими надає їх розмовам благозвучності, дозволяє їм почувати себе морально вільними. Адже нерідко без справжнього красномовства висловлювання юристів переходять в лестощі, лицемірство і навіть брехню. Якщо ж юрист освоїв риторику так, що вона стала одним із складових елементів його життям, він буде прагнути до того, щоб підсилити переконливість приведених ним аргументів/висновків і рекомендацій тільки засобами красномовства. Він діятиме не лише як кваліфікований фахівець, але і як морально зріла особа. Юрист, який володіє ораторським мистецтвом може легко переконати опонента у своїй правоті, не маючи при цьому жодного факту, що міг би підтвердити сказане [6].

Роль риторики в житті і діяльності полягає і в тому, що оволодіння нею дозволяє глибше і повніше зрозуміти співвідношення і зв'язок комунікативних якостей мови із взаємодією мови і свідомості; мови і мовленнєвої поведінки, дозволяє виявити дію мови на розвиток психіки, а також вплив психіки людини на її мову [5].

Звичайно, було б ідеально, якби наших юристів, науковців, представників держ-

лужби, міністрів, зобов'язали говорити не лише вчено і вітєвато, але й зрозуміло і красиво. На наше переконання, інтелігентна людина не може/не має права говорити погано, незрозуміло тощо. Адже це є такою ж непристойністю, як не уміти читати і писати, тому, незалежно від обраного фаху, людина з вищою освітою має у повній мірі володіти мистецтвом риторики.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна зробити висновок, що риторика, як наука, на сучасному етапі стає більш затребуваною ніж навіть декілька десятків років тому. Суспільство потребує спеціалістів в області юриспруденції, які професійно володіють не тільки знаннями, що стосуються їх фаху, а й мистецтвом слова.

Оскільки риторика як наукова дисципліна включає в себе цілий спектр проблем, пов'язаних з ґрунтовною підготовкою, на наше глибоке переконання, саме юридична риторика повинна стати засобом переконання у сфері правової комунікації. Її наукова методологія тісно пов'язана з цілим рядом інших наук і наукових течій, від гуманітарного циклу (філологія, філософія, психологія тощо) до основ права і криміналістики.

На нашу думку, красномовство в юриспруденції базується на методі дослідження, що припускає взаємозв'язок процесів дослідження і презентації його результатів на основі переконливості як критерію істини.

Тому можна із впевненістю стверджувати, що вивчення тонкощів ораторського мистецтва на разі є актуальним і перспективним.

Список бібліографічних посилань

1. Цицерон М.Т. Три трактата об ораторском искусстве. / пер. с лат. Ф.А. Петровского. Москва: Ладомир, 1994. 470 с.
2. Аристотель. Античные риторики / за ред. А.А. Тахо-Годи. Москва: Моск. гос. универ., 1978. 352 с.
3. Вандишев В.М. Риторика: экскурс в историю вчень і понять: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2003. 264 с.
4. Мільто Л.О. Риторична майстерність в педагогічній спадщині М.Ф. Кошанського. Київ, 2012. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/5929/> (дата звернення 12.05.2020).
5. Скрипниченко О.В., Долинська Л.В., Огороднійчук З.В. Загальна психологія: підручник. Київ: Либідь, 2005. 464 с.
6. Абрамович С.Д., Молдован В.В., Чикарькова М.Ю. Риторика загальна та судова: початковий посібник. Київ: Юріком Інтер, 2002. 416 с.
7. Гурвич С.С., Погорелко В.Ф., Герман М.А. Основи риторики: навчальний посібник для студ. вузів. Київ: Вища школа, 1978. 174 с.
8. Сагач Г.М. Риторика: навчальний. посібник для студ. серед. і вищ. навч. закл. Київ: Ін Юре, 2000. 568 с.
9. Томан І. Мистецтво говорити. Київ, 1998. 293 с.
10. Лисиченко Л.А. Лексикологія сучасної української мови. Семантика, структура слова : монографія. Харків, 1976. 108 с.

References

1. Cicero, M.T. (1994). Three treatises on oratory. Transl. from Lat. by F.A. Petrovsky. Moscow: Lado-myр. 470 p.
2. Aristotle (1978). Antique rhetorics. Edit. A.A. Takho-Hody. Moscow: Moscow state university. 352 p.
3. Vandyshv, V.M. (2003). Rhetoric: a digression into the history of doctrines and concepts: a study guide. Kyiv: Kondor. 254 p.
4. Milto, L.O. (2012). Rhetorical skill in the pedagogical heritage of M.F. Koshansky. Kyiv: <http://lib.iitta.gov.ua/5929/> (accessed 12.05.2020). (in Ukr.).
5. Skrypnychenko, O.V., Dolynska L.V., Ohorodnychuk Z.V. (2005). General Psychology: textbook. Kyiv: Lybid'. 464 p.
6. Abramovych, S.D., Moldovan V.V., Chykar'kova M.YU. (2002). General and judicial rhetoric: a study guide.. Kyiv: Yurikom Inter. 416 p.
7. Hurvych, S.S., Pohorelko V.F., Herman M.A. (1978). Fundamentals of rhetoric: study guide for students of higher educational establishments. Kyiv: Vyshcha shkola. 174 p.
8. Sahach H.M. (2000) Rhetoric: a study guide for students of higher educational establishments. Kyiv: In Yure. 568 p.
9. Toman I. (1998). The art of speaking. Kyiv. 293 p.
10. Lysychenko, L.A. (1976). Lexicology of the modern Ukrainian language. Semantics, word structure: a monograph. Kharkiv. 108 p.

PUKHALSKA Halyna,

PhD in Pedagogy, associate professor,
Flight Academy of National Aviation University

AFTENIUK Yuliia,

postgraduate student,
Flight Academy of National Aviation University

SHULHA Nataliia,

postgraduate student,
Flight Academy of National Aviation University

RHETORIC AS CONSTITUENT FOR PREPARATION OF SPECIALISTS IN JURISPRUDENCE

Summary. Introduction. It is obvious that rhetoric in the life of a lawyer is one of the most important components in his/her professional activity, and in some cases a determining factor. So, this subject is not accidental among the obligatory ones. It is rhetoric that promotes the development of the general culture of the lawyer, gives the speaker's speech such features as correctness, accuracy, and conciseness.

If we consider rhetoric as a science, it should be noted that it interacts closely with psychology, logic, philosophy, linguistics, jurisprudence, and so on. In their professional activities, lawyers use this knowledge to enhance the effect of language on the listener. Of course, eloquent language would be impossible without knowledge of lexicology and semasiology.

Emphasizing the need for rhetoric in life and professional activities of future lawyers, it should be noted that modern eloquence allows the use of not only lexical and orthoepic norms, but also contributes to the formation of skills of correct presentation of material, opinions and judgments of the future specialist. After all, a normalized, defined, specific and logical speech requires prior reflection, comprehension and correct presentation. It is also necessary to take into account the fact that the sophistication and beauty of speech is directly related to the process of comprehension and long-term preparation.

In our opinion, an intelligent person cannot speak badly, incomprehensibly, etc. After all, this is as obscene as not being able to read and write, so, regardless of the

chosen profession, a person with higher education must fully master the art of rhetoric.

The purpose of the article is to encourage construction of speeches in jurisprudence on the basis of rhetoric, because right now there is an urgent need to be able to accurately and concisely convey to the listener, interlocutor or opponent information, arguments, facts and more.

The methods of conducting a research are the following: theoretical analysis, comparison and generalization.

Results. An attempt to consider rhetoric as inalienable constituent of preparation of future lawyers to professional activity is done in the article. Arguments that lead to the necessity of the use of oratorical skills for practical jurisprudence are presented.

Originality. An accent is done on the necessity of rhetoric for forming of professional competence of lawyers, is combination of skills of verbal and writing language of future specialists.

Conclusion. Thus, we can conclude that rhetoric as a science is becoming more relevant today than even a few decades ago. Society needs specialists in the field of jurisprudence who professionally possess not only knowledge related to their profession, but also the art of speech. Therefore, it is safe to say that the study of the subtleties of public speaking is timely.

Keywords: rhetoric; professional activity; judicial meeting; eloquence; jurisprudence; oratorical art.

Одержано редакцією 27.07.2020
Прийнято до публікації 15.08.2020